

PEILINGEN IN THEATERLAND

Johan Callens, Ronald Geerts, Luk Van den Dries en Marianne Van Kerkhoven (red.), *Peilingen. Teksten over proza, poëzie en podiumkunsten*. Ter nagedachtenis van Dina Hellemans, Brussel: VUB Press, 1999, 326 p., 695 BEF.

Ter nagedachtenis van Dina Hellemans, die aan de Vrije Universiteit Brussel Nederlandse letterkunde en theaterwetenschap doceerde, werd door Johan Callens, Ronald Geerts, Luc Van den Dries en Marianne Van Kerkhoven een huldeboek samengesteld. Behalve een aantal opstellen over moderne Nederlandse poëzie en romankunst bevat deze verzameling vooral bijdragen over theater. Dit overzicht van de podiumkunsten is een logische weerspiegeling van het zwaartepunt in het werk van Dina Hellemans. Zij lag namelijk aan de basis van het onderzoeksproject dat in 1977 aan de VUB van start ging en dat voornamelijk het toen nog bloeiende vormingstheater maar ook de latere ontwikkelingen tot in de jaren 1980, analyseerde en in kaart trachtte te brengen. Het project leverde niet minder dan zes boekdelen op, die onmisbaar materiaal geworden zijn voor de kennis van het Vlaamse theater tussen 1967 en 1990.

De bijdragen gebundeld onder de titel *Peilingen: teksten over proza, poëzie en podiumkunsten* zijn nochtans zeer uiteenlopend inzake onderwerp en benadering.

Zo vinden we hier theoretisch gerichte opstellen waarin wordt ingegaan op de positie van het theater in de hedendaagse technologische context. Uitgaande van Walter Benjamins *Das Kunstwerk im Zeitalter seiner technischen Reproduzierbarkeit* onderzoekt Kurt Vanhoutte de verschuivingen in het discours over de verhouding tussen kunst en technologie. Hij komt tot de conclusie dat de uniciteit van het theater vandaag niet langer kan worden bevestigd aan de hand van een auratisch moment. Tegenwoordig heeft het simulatieprincipe met zijn digitale essentie het representatieparadigma ingehaald. De media zelf produceren i.p.v. reproduceren werkelijkheid. Oorsprong van een creatief proces is de techniek zelf. De zgn. authenticiteit van het onherhaalbare moment is volgens Vanhoutte slechts een secundair effect van de technologische conditie. Ook in André Helbo's artikel "Over zinsproductie en visuele teksten" is de invloed van de media op ons denken aan de orde.

In een uitvoerige bijdrage tracht Hans van Maanen een alomvattend theoretisch model te ontwerpen om het functioneren van theater in kaart te brengen, niet alleen als een ontmoeting tussen acteur en kijker, maar ook in zijn ruime maatschappelijke context.

Opvallend is de afwezigheid van historisch werk in deze bundel, al zijn er twee bijdragen waarin reflectie over geschiedenis centraal staat. In een uitvoerig opstel over het ontstaan van het theater in het Oude Griekenland en in de Europese Middeleeuwen betoogt Michel Vanhelleputte dat het tot stand komen van de dialoogvorm in beide gevallen de basis vormde. Het theater is volgens hem gegroeid uit een dialectische geest, die samengaat met cultuurhistorische ontwikkelingen.

Frank Peeters signaleert en bespreekt een pamflet van A. Th. Van Hecke, *Considérations sur le Théâtre en Belgique et sur les Difficultés et les Moyens d'y créer une Scène Nationale* uit 1839. Peeters noemt het "een zeldzaam expliciet document over het prille begin van onze nationale theatergeschiedenis". Van Hecke gaf allerlei aanbevelingen om tot een eigen Belgische *scène nationale* te komen die in functie zou staan van het te vormen Belgische bewustzijn. Al is Van Heckes attitude voorspelbaar, toch vormen dergelijke documenten interessant materiaal. Terecht vraagt Peeters er aandacht voor. Maar moeten we daarom, zoals hij impliceert a.h.w. abdiceren en ons, vermits het reële theatergebeuren zich "op de Elysische velden bevindt", beperken tot "de verhalen, niet het landschap zelf maar de cartografieën" ervan? Veeleer dan dit postmoderne relativisme tot norm te verheffen, moeten we het metatheatrale materiaal aanwenden om tot het theatergebeuren trachten door te stoten.

Een aantal bijdragen in *Peilingen* brengen verder interessante analyses van bepaalde teksten of producties. Gilbert Debusscher geeft een scherpzinnige lezing van Harold Pinters *The Homecoming*, uitgaande van de "onomastische manipulatie" in het stuk. Niet alleen de naamgeving zelf maar ook het subtiële spel met de namen in de loop van het stuk wijst vaak de weg naar allerlei complicaties en betekenislagen die het effect van dit rijke drama ver boven het realistische niveau optillen.

Johan Callens analyseert de productie van O'Neill's *The Hairy Ape* door de New Yorkse The Wooster Group. Hij plaatst deze productie, die ook in ons land te zien was, eveneens in de artistieke ontwikkeling van het gezelschap. Callens detecteert een evolutie van radicale deconstructie tot subtielere manipulaties of van "performance art" naar de 'vertalende' en interpreterende greep.

Het hedendaagse Duitse theater wordt hier vertegenwoordigd door Heiner Müller, aan wie Luk Van den Dries een bijdrage wijdt.

Alex Mallems geeft vanuit zijn eigen praktijk als dramaturg - vooral bij KVS-Brussel - een goed beeld van de diverse en creatieve manieren waarop tegenwoordig met de tekst wordt omgesprongen in het repertoiretheater. De dramatekst is slechts het uitgangspunt van een voorstelling. Hij maakt deel uit van een creatief proces waarin hij een belangrijke component blijft, maar ook ter discussie staat.

Ronald Geerts, die de inleiding bij deze bundel schreef, leverde ook een bijdrage "over het gebruik van de historische parallel in theater en film".

Signaleren we tot slot dat van Dina Hellemans zelf een opstel over Hugo Claus' *Vrijdag* hier werd herdrukt.

Jozef DE VOS

EERSTE HULP BIJ JONGE GEVALLEN

Haal diep adem en lees: met een zichtrekening en een depositoboekje met interessante interesten, gratis Bancontact/Mister Cash, Proton, Maestro, Net Banking, Phone Banking, gratis toegang of korting op tal van evenementen en een hele hoop andere tastbare voordelen is en blijft Axion de meest joviale bankservice voor jonge gevallen van 12 tot 24 jaar. Ben je ouder, dan financieren wij met plezier jouw verjongingsoperatie.

MEER INFO 027222 33 00 OF WWW.AXIONWEB.BE

axion by DEXIA EERSTE HULP BIJ JONGE GEVALLEN

DEXIA

B a n k

CVBA DEXIA GENT-LEDEBERG

Agentschappen te Gent

Zonnestraat 23-25 09 269 16 16

Hoogstraat 37 09 269 16 66

Vlaanderenstraat 25 09 265 82 40

Agentschap te Ledeberg

J. Eggermontstraat 27 09 210 58 80